

גליון באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

כי תצא

מכון
באר
האמונה

בס"ד

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדוי שבווע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אדיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодезь Торы
info@kolodetzlory.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2026 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת כי תצא

אמונה ובטחון

תקח לך - השתדלות מתוך אמונה..... ד

אלול

אני לדודי ודודי לי - זמן תשובה לגדול התעוררות הרחמים והרצון..... ח
ארשת שפתנו יערב לפניך - ריבוי תפילות לקראת השנה הבעל"ט..... יב

גדרים וסייגים

ועשית מעקה - גדרים וסייגים כ'מעקה' להרחיק מן הרע..... טז

תשובה

יתייצב על דרך טוב - נידון על שם סופו..... כא

שמירת הלשון

ונשמרת מכל דבר רע - שמירת הלשון וכחכנה לקראת ראש השנה..... כד

ספה"ק בת עין

ע"י דעת זוכה לתשובה, ומהות הדעת שמכיר שנברו עליו חסדי ה'
אעפ"י שמוצדו אינו ראוי להם

וז"ל, ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וגו', הנה בספר אור החיים כתב על פסוק 'ובכתה את אביה וגו' ירח ימים וגו', דקאי על חודש אלול, שהוא חודש אשר ימינו פשוטה לקבל שבים יעו"ש, והנה ידוע (שע"ת שער ראשון) שעיקר התשובה היא החרטה, אמנם להגיע לבחינת חרטה ותשובה הוא על ידי בחינת דעת דוקא, ודעת הוא כולל חסד וגבורה (עץ חיים שכ"א פ"ב) כמ"ש בספר של הרב הקדוש מפולנאה זללה"ה (פרשת ויגש) כשרואה האדם בעצמו בחינת גבורה, היינו מדותיו הקטנים ושפלים, שהם מבחינת קטנות בחינת גבורה, ואחר כך מתבונן בחסדי השי"ת עליו אף על פי שאינו כדאי, ובעבור זה הוא בוש ומתחרט על כל מעשיו עיי"ש, ולכל זה הוא מסוגל חודש אלול.ומרומז בחודש אלול אותיות ל"א ל"ו, כמאמר הכתוב (תהלים ק ג) ולוא אנחנו עמו - ל"א באלף ל"ו בוא"ו, שצריך האדם להסתכל תמיד בבחינות אלו, מתחלה ל"א באלף היינו שאין לו שום בחינה טובה ואעפ"כ ל"ו בוא"ו היינו לו אנחנו, ר"ל שהשי"ת עושה עמנו חסד ורחמים.

(בת עין, פרשת כי תצא ד"ה ובכתה)

פרשת כי תצא

תקח לך - השתדלות מתוך אמונה

בפרשתן (כה יג-יז), 'לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקמנה, לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקמנה, אבן שלמה וצדק יהיה לך וגו', ובור את עשה לך עמלק' וגו', וברש"י פירש טעם סמיכות המקראות אם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מגירוי האויב (ומקורו במדרש תנחומא ח). תמה הנה"ק הנצי"ב זי"ע (העמק דבר), כיצד ניתן לומר שעמלק בא על ישראל בעוון משקלות, והרי לא היה במדבר שום עניין מקה וממכר שנצרך לו משקלות מדויקים, ולא היה שייך לחסוא בזה. עוד קשה דאיתא בגמ' (ב"ב פח:): קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של עריות, מה חומר יש בעוון זה כ"כ עד שהוא חמור יותר מעריות.

ומבאר הנצי"ב באריכות גדולה (עיי"ש בכל דבריו הנעימים), ותוכן דבריו הוא, כי חומרת הענין היינו ה'שורש' המביא את האדם לעוון המשקלות,

שהוא מרמה את הקונים כדי להרוויח יותר ממון והוא חסרון אמונה בה' הון ומפרנס בהשגחה פרטית לפי מעשיו, והרי"ז בגדר 'אביזריהו דעבודה זרה', ועל כן קשה עונשן של מידות יותר מעונשן של עריות, כי אכן, חסרון האמונה קשה יותר מכל, ואפילו מעריות.

ולכן אמרו שעמלק בא בעוון משקלות, כלומר, באותו 'שורש' העוון, שהרי עמלק הגיע אחר ששאלו 'היש ה' בקרבנו אם אין' (שמות יז ז), וכלומר, שנסתפקו האם הקב"ה משגיח עליהם תמיד גם באופן שאין ההשגחה נגלית לעין כל, מיד 'ויבוא עמלק' (שם ח), ושורש ענין זה הוא ממש כשורש החטא של משקלות, הבא מחסרון האמונה בהשגחה פרטית, ועל חסרון האמונה בא עמלק.

כלל הדברים אשר למדנו בענין המדות והמשקלות, כי כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד אחרית שנה^א, וכל

א. בדרך רמז אמרו לפרש בכתוב בפרשתן (כד יא) 'כי תשה ברעך משאת מאומה לא תבוא אל ביתו לעבוט עבוסו, בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה

השתדלות אסורה (או יתירה)^ב לא תועיל יתר ממה שנגזר עליו, והמאמץ בחי
 לו להרוויח אפילו פרוטה שחוקה קטנה העולמים יודע שכל יגיע כפיו ועיסוקיו

נושה בו יוציא אליך את העבט החוצה, והיינו, שאסור למלווה להיכנס אל
 בית הלווה (שאינו משלם את חובו) כדי ליטול ממנו משכון, אלא צריך לעמוד
 בחוץ ולבקש מהלווה שיתן לו. ואפשר לומר, שבאה התורה להזהיר את
 המלווה שלא ירבה בהשתדלויות שונות ומשונות לקבל את 'המגיע' לו... אלא
 יתאזר באמונה בבורא עולם שכל הנגזר יגיע אליו, וגם אם יעמוד בחוץ
 בשלות הנפש יגיעו אליו ה'עבט' והמעות, מבלי שיטרח ויוסיף דאגה ורוגז...
 וכאותו מעשה שסיפר הגה"ח רבי שלום בראנדער זצ"ל, איש יהודי היה
 באחת מעיירות גאליציא ולו ממון הרבה כחול הים, באחד הימים הלווה
 האיש סכום גדול לאחד מאחיו העניים, בהגיע עת וזמן הפרעון ראה ש'הילד
 איננו'... מה עשה זה המלווה, קיים בעצמו תהיה לו כנושה, והיה מרדף אחרי
 הלווה ולוחץ עליו בכל מיני לחץ ודחק, הלווה שלא הייתה בידו אפילו שוה
 פרוטה החליט בלית ברירה לברוח אל עיר אחרת, אך לא הועיל במאומה כי
 המלווה רדף אחריו לשם, גם בעיר השלישית והרביעית לא ניצל מציפורני
 המלווה, וכך כשזה בורח וזה רודף הגיע עד העיר בעלזא, שם קיווה למצוא
 מנוח לנפשו בצל רבו הרה"ק המהר"א זי"ע, אבל גם שם ראה לפתע את
 המלווה לנגד עיניו, מיד נכנס הלווה אל הרה"ק ושפך את לבו על המלווה
 הרודפו עד חרמה... שלח הרבי לקרוא למלווה, ושאלו מה לך רודף אחריי,
 ויען המלווה, הרי זה לווה רשע ולא ישלם, א"ל הרה"ק, דע לך, מעות
 המיועדים לאדם מן השמים לעולם ישארו בידו, ואם יפסידם במקום זה ירוויחם
 במקום אחר, על כן אין לך תועלת ברדיפה אחריי, שאל המלווה, האם הרבי
 מבטיחני, חזר הרה"ק על דבריו הקודמים (מבלי להתייחס לבקשת ההבטחה) לעולם
 לא תפסיד את מעותך, אם תמחל לו על החוב רווח והצלה יעמוד לך ממקום
 אחר, והכסף כבר ימצא את דרכו להגיע לידך, כשמעו כי כן נענה ואמר,
 הריני מוחל בלב שלם ללווה ופנה לחזור לביתו (כי מה לו להישאר אחרי מחילתו).
 והנה, בהיותו בתחנת הרכבת קנה המלווה כרטיס לאטר"י (לוטו) וזכה בגורלו
 סכום מעות כאותו הסכום של ההלוואה 'לא פחות ולא יותר'.

ב. ולא נחשדו ישראל קדושים על הגזל ממש... אלא בכלל 'השתדלות אסורה'
 היא כשעצם ההשתדלות אינה כרצון ה', כשהיא על חשבון 'קביעת עיתים'
 וביטול שיעורי תורה ותפילה, או בביטול גדרים שנקבעו ע"י חכמי ורבני הדור,
 וכל כיו"ב.

ג. סיפר הגה"ק החזו"א, מעשה ביהודי נכבד שלצורך מסעותיו היה עליו
 לחצות את המדבר, בידעו כי אין מים ומזון במדבר הכין לעצמו מבעוד

באר הפרשה - פרשת כי תצא

מועד 'צידה לדרך' כדי חיותו, אלא שלדאבון לב טעה הלה בדרכו ונמשכה דרכו בכמה ימים נוספים, עד שכשמצא את דרך המלך והוא עדיין בתוככי היער כבר כלה מצקלוננו לחם לאכול ומים לשתות, צמאנונו גבר ולפתע הרגיש כי באו חסרון 'מים' עד נפש, ובעוד שעה קלה תשוב נשמתו ליצורה ובג"ע תהא מנוחתו... והנה הוא שומע קול מים מפכים במרחק ממנו, קיבל האיש כוחות מחודשים והלך בעקבות קול המים עד שמצאם.... אלא שהמים היו 'מי שופכין', לא ידע האיש מה לעשות שהרי מי השופכין יובילו את השותה אותם לבית החולים למשך כמה שבועות ח"ו, לאידך אם לא ישתה את מי השופכין הרי שתוך שעה מנוחתו בג"ע לצמיתות. בלית ברירה התגבר על עצמו ושתה 'כדי צמאנונו' ממי השופכין כשהוא מרגיש כי הם מכלים כל חלקה טובה בבני מעיו... והמשיך ללכת, והנה לא עבר כברת ארץ ולעיניו נגלה מעיין שבו מפכים מים חיים וזכים מתוקים לשתיה... אבל הוא כבר מילא כריסו במי השופכין... החל ממרר בבכי, לו הייתי ממתין עוד רגע קט הייתי 'זוכה' לשתות מים חיים, ולא הוצרכתי לשתות מי שופכין... ולא הוצרכתי לשהות בית החולים למשך השבועות הקרובים... מדוע מיהרתי ולא המתנתי רגע קט לשתות מים חיים זכים ונקיים.

ומכאן ללמדנו, מן השמים מייעדים לאדם מים חיים וזכים - פרנסה טובה וראויה עבורו, המתן מעט ותזכה לשתותם, אל תמהר לשתות מי שופכין שלא בזמנו... אל תקח לעצמך את ממונך הקצוב לך, באיסור או בהיתר מפוקפקים תחת שיבואו לידך עם עוד מעט סבלנות - בתכלית ההיתר והיושר... ולא זו בלבד שאותה השתדלות אסורה לא תועיל אלא שגם תזיק הרבה, וכמו שפירש רש"י מה שאמר הכתוב 'לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה' - לא יהיה לך - אם עשית כן לא יהיה לך כלום...

וכך פירש רבינו הר"ן (דרשות הר"ן הדרוש העשירי) במה שנאמר בפרשתן (כג כב) 'כי תדור נדר לה' אלוקיך לא תאחר לשלמו כי דרוש ידרשנו ה' אלוקיך מעמך והיה בך חטא', שבא הכתוב לומר כי תדור נדר לה' אלוקיך לא תאחר לשלמו מתוך רצון שישאר הממון אצלך בינתיים ותוכל לסחור בו וכדומה, או שתאחר מלשלמו מתוך תקווה טובה כי גבאי הצדקה ישכחו ממך... כי לא יועיל לך כלום ולא ישאר בידך הממון כי דרוש ידרשנו ה' אלוקיך מעמך, והיה בך חטא ותו לא... לא תרוויח שום ממון אלא רק חטא ועוון...

וכך מתאמרא בשם הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע לבאר את דברי חז"ל (אבות ב ז) 'מרבה נכסים מרבה דאגה', כי אם נקצב לו לאדם שבמשך כל השנה ירוויח סך מיליון דולר, ובא זה האיש והשתדל יתר על המידה ובתחבולותיו נעשה מרבה נכסים - הרוויח שני מיליון דולר, והרי זה יותר מהסכום הנקצב לו, מיד גוזרים עליו מן השמים כמה וכמה דרכי הפסד כדי שלא יעלה ממונו

לפרנסתו אינם אלא משום שכן ציוה המלך וגור על ברואי עולם 'בזעת אפך תאכל לחם', אך אין שום שייכות בין ההשתדלות והשגת הפרנסה בפועל.

על הסך הנקצב לו מר"ה, אם על ידי נזקים שיהיו לו, ויעלו לו ממון רב, או על ידי רפואות חלילה, נמצא שזה המרבה נכסים יתר לפי מה שקצבו לו הרי הוא מרבה דאגה יתירה לעצמו, כי מן שמיא יוסיפו לו דאגות לאבד את אותו הממון שאינו מגיע לו בדין.

מספרים במליצה על איש שגנב מחברו \$100, למחרת היום יצא הגנב אל השוק, החליק, נתקל ונשברה רגלו, פנה הלה אל הרופא שטיפל ברגלו במסירות עצומה, ודרש 'תשלום' בסך \$100 בדיוק. נענה הגנב 'בסכלותו, אה, הודו לה' כי טוב, ברוך שעשה לי נס במקום הזה, שוו בנפשכם, אילולא גנבתי ביום האתמול הללו מניין היו לי מעות לשלם לרופא... אך האמת תורה דרכה, כי רק מחמת שגנב המעות והרי 'כל מזונותיו קצובין' ואי אפשר שיהנה ממעות שלא נועדו עבורו, על כן שבר את רגלו להוציא מידו את המעות בעד צרכי הרפואה, ואילו היה שומר את עצמו מלקחת את שאינו שלו היה מרוויח עכ"פ שרגלו היתה נשאת שלימה.

ד. וכפי שהמשיל הרה"ק מרוז'ין זי"ע ענין זה לעני ואביון שהיה נודד מעיר לעיר, בהגיעו לאחת הערים חיפש אוכל להחיות נפשו הרעבה, אמרו לו אנשי העיר לך נא לבית פלוני, שם מכניסים אורחים בסבר פנים יפות באכילה שתיה ולינה חנם אין כסף. ויבוא העני לבית 'הכנסת האורחים', אמר לו בעה"ב, אכן כאן תקבל מאכל ומשתה ביד רחבה ונדיבה ככל אשר תאוה נפשך, אך כתנאי קודם למעשה תעבוד עבודת הבית למשך שעה ושעתיים, ולאחמ"כ תשבוע נפשך במאכל ומשתה ביד רחבה ומלאה ללא גבול. כעבור כמה שעות של עבודה קשה ומייגעת פנה העני בשמחה אל בעה"ב, עתה שלם לי משכורת, הראהו בעה"ב הכנס נא אל הבית הסמוך שם תקבל משכורתך, ואכן העני נתקבל שם בזרועות פתוחות בשמחה ובטוב לבב ובשפע אכילה ושתיה וכל הצטרכותו.

תוך כדי אכילתו שמע העני שהאורחים היושבים לצדו משבחים בהתפעלות את טוב ליבו של המארח, על אשר מכניס אורחים בסבר פנים יפות והכל חנם אין כסף, כשמוע העני כן צעק אליהם במר נפשו, וכי לזה יקרא 'טוב לב', שמעביד בפרך את העניים ואח"כ עושה 'טובה' להאכילם, הגידו נא לי היכן ובמה עבדתם עד שזכיתם להיכנס לכאן לסעוד ליבכם במאכל ובמשתה, אף הם ענו כנגדו, איננו יודעים מה אתה סח, מי עובד בפרך ועבור מי עובד, עד שנתברר שעני זה נקלע בטעות לביתו של אדם אחר שניצל את תמימותו ואת חוסר ידיעתו היכן הוא משכן הכנסת האורחים, והלה העבידו בפרך על לא עוול בכפו.

באר הפרשה - פרשת כי תצא

אני לדודי ודודי לי - זמן תשובה לגודל התעוררות הרחמים והרצון

בפרשתן (כא יג), 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים'.

בזוה"ק (זו"ח עב). דרשו פסוקים אלו על עניין התשובה, ופירשו שם 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דא היא ירחא דאלול דביה סליק משה לטורא למבעי רחמין קמי קב"ה' (והו חודש אלול שבו עלה משה אל ההר כדי לבקש רחמים לפני הקב"ה). וביאר הרה"ק

רבי חיים וויטאל זי"ע (עץ הרעת ד"ה או ירמון) וז"ל, ועיקר התשובה הזו להיותה מקובלת תהיה בחודש אלול^ה הנקרא 'רח ימים' הנוראים, כי אז תפלתך נשמעת וכו'. וכן כתב האר"י הק' זי"ע (שעה"פ שה"ש) על הפסוק 'אני לדודי ודודי לי', וז"ל. ר"ת אלול, לרמוז כי בחדש אלול הקב"ה מתרצה עם ישראל, ונעשה דודי להם לקרבם בתשובה^ה, והוא קרוב לקוראיו בחדש זה.

ממעשה זה נלמד לשני הצדדים. א. שכל עבודתו ועמלו של העני לא הייתה עבור האוכל, אלא עבור ענין אחר לגמרי, שהרי אף כל היושבים לידו קיבלו מנתם מבעה"ב 'מכניס האורחים' מבלי לעבוד תחילה. ב. האוכל שהעני קיבל לא היה כלל תשלום בעד עבודת הפרך שעבד, שהרי אף אם לא היה עובד עבור בעה"ב שהעבידו חנים ג"כ היה מקבל מהמכניס אורחים את מנתו. והנמשל, על האדם לדעת שלא ההשתדלות מביאה לאדם את פרנסתו, וכל חובת ההשתדלות אינה אלא כי נגזר עליו 'לעבוד', ומאידך פרנסתו לא באה לו כלל מחמת השתדלותו... ה. מרגלא בפומיה של הרה"ק מטאהש זי"ע, על הכתוב (משלי טו כג) 'דבר בעתו מה טוב', שכל ענין של בעתו ובזמנו, אפילו 'מה' כלומר, דבר קטן ומועט, הוא גם 'טוב'. כמו כן אף מעט תשובה מועלת בחודש אלול (אין הכוונה שיתפק 'במועט', אלא שירבה בהרבה מיעוטים עד שסוף דבר יגיע לידי ריבוי הראוי). ונלמד ממנהגו של עולם, שההולך בשלהי דקייטא לקנות לעצמו מגפיים (שטייול) לקראת ימות החורף הקרבים ובאים, ידקדק לקנות את מידתו המדויקת, וכן יבדוק שכל הפרטים יתאימו לו, אך כאשר רץ ומתבוסס בתוך השלג ובא לקנות מגפיים, לא ידקדק כל כך, ואף אם אינם ממש כפי מידותיו יקחם, כי עתה העת הנצרך לזה. כמו כן בעבודת התשובה, בכל ימות השנה צריך האדם להיזהר שתשובתו תהיה כראוי בכל פרטיה ודקדוקיה ורק אז תהיה מקובלת ומרוצה לפני אדון כל, אך בחודש אלול, אין מעיינים בשמים כל כך במידותיה של התשובה ובכל פרטיה, כי עתה היא עונת התשובה, ואבינו שבשמים מקבל באהבה תשובתו של כל יחיד ויחיד.

ו. סיפר אחד מתלמידי הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, מעשה בבחור יתום שלמד בישיבתו של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (עוד בזמן שכיחן כראש

הישיבה), במשך תקופה היה מאחר מאד לתפילות, ולא היה מי שיאמר לו מה תעשה ומה תפעל, כי לא היה לו אב ל"ע. באחת האסיפות של צוות הישיבה עלה ענינו של הבחור על שולחן הדיונים, עד שהוחלט שראש הישיבה (הנת"ש) יזמן אותו ויתן לו 'פסק' - גערה הראוי' לו.

הבחור נצטווה להכנס אל רה"י, ובלית ברירה עשה אשר נצטווה. ה'נתיבות שלום' ישב בחדרו, והבחור הנבון התייצב לפניו, שאלו הנת"ש, מה ברצונך, אמר הבחור, הגעתי לקבל את ה'פסק' המגיע לי על כך שאיני מגיע בזמן לתפילה. נזדעק הנת"ש, מה... לתת לך פסק... בטרם שהנני מוכיח תלמיד הריני ממלא את עצמי באהבה עזה אליו, ורק לאחר שלבי מלא וגדוש רגשי אהבה אז אגש להוכיח אותו, ואילו עתה עסקתי בכמה וכמה דברים שדרשו ממני כוחות רבים, אין בי די כח כעת לעבוד ולמלא עצמי באותם רגשי אהבה, על כן אינני יכול להוכיח אותך כעת, שוב נא אלי בפעם אחרת... לשמע דברים הללו כבר לא הוצרך הבחור אפילו לשיחת מוסר אחת נוספת, ומאותו יום עשה כל טעדי להגיע בזמן לתפילות, כי ראה כמה הוא אהוב ונחמד אצל רה"י, והרגיש שהוא חייב להחזיר לו עכ"פ מעט מזעיר לאהבה זו, ולכן היטיב מעשיו.

ועל פי זה יתבאר לדידן, מכריזים במשך חודש ימים ע"י תקיעת שופר שיום הדין קרב ובא, הננו עתידים להיות עומדים לפניו כבני מרון, כשהקב"ה יעמיד במשפט כל יצורי עולם, אמנם כביכול, אין הקב"ה דן את בניו עם קרובו עד שממלא עצמו תחילה באהבה עזה אליהם, ולכן, במשך חודש ימים הוא נעשה אלינו קרוב וידיד - 'אני לדודי ודודי לי', ומקרר עצמו אלינו בקרבה עצומה. וכשאדם יבין (כאותו בחור שהבין) עד כמה הקב"ה אוהבו ממילא ישוב בתשובה, ולא ימתין עד שעה ש'עומדים לפניו כבני מרון', ובזה ירויח שכבר לא יהיה כלל 'פסק', ורק תהיה שנה טובה ומתוקה, שנת חדוה ודיצה. ענין זה באופן אחר כתב הגה"ק ה'קרן לדוד' זי"ע (פרשת ראה אות א), דהנה

אמרו חז"ל (הובא ברש"י בראשית א, א) 'מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים והקדים מידת הרחמים ושתפה למידת הדין'. ומבאר, שמלך רחמן מודיע לנידון - הנה ביום פלוני אשב על כסא הדין ואדון אותך, ראה נא לסדר לעצמך מליצים ופרקליטים, אמנם המלך שאינו מרחם על הנידון אין לו צורך להודיע על כך, אלא בהגיע היום ידין אותו לחובה ח"ו. כיו"ב, הקב"ה כביכול 'מקדים' את מידת הרחמים בחודש אלול לפני מידת הדין שהוא הדין בראש השנה, וזהו 'שיתף מידת הרחמים' כי ע"י שיתוף זה שאנו מעוררים הרחמים בחודש אלול נצא זכאים בדין.

ז. ושמעתי מצדיק אחד לבאר בדרך משל, שהנה אם בהגיע זמן אכילת 'פת שחרית' יבקש הבן מאביו מיני מתיקה לאכלם בוודאי לא יתן לו האב, כי עתה הוא העת לאכול מאכלים המבריאם ומחזקים הגוף, אמנם בגשת הבן

באר הפרשה - פרשת כי תצא

בא וראה גודל הרחמים שיש בימים אלו ממה שתמה הרה"ק 'בעל התניא' זי"ע (ליקוטי תורה, פר' ראה ד"ה אני לדודי) מדוע לא תיקנו לחוג את כל החודש כ'יום טוב' והרי יש בימים אלו (גם בימות החול שלהם) התגלות 'י"ג מידות של רחמים' כבשבתות ומועדי השנה.

לדודו ויבקש כגון דא, לא יגער בו הדוד, אלא יעניק לו בהרחבה ומלא ידו בכל מיני מתיקה כאוות נפשו, כי זהו טבעו ומהותו של 'דוד' שנותן ונותן, בלי חשבון האם מגיע לקטן בדין, או האם העת והשעה ראויה לכך... וכך הם ימי אלול שהקב"ה נעשה כ'דוד'... ומשפיע עלינו שפע רב ככל אשר נשאל מעמו. בדרך צחות אמרו, כי הגם שיתכן אשר ב'אני לדודי' יש ירידת הדורות (ההתעוררות אשר בשנות קדם היתה פי כמה וכמה מאלול שבדורות הללו), אך ב'דודי לי' אין ירידת הדורות... כי אני ה' לא שיניתי... ואותה אהבה שהיתה לו ית' בדורות הראשונים חוזרת ומתעוררת ומאירה גם בימינו אנו...

ח. סיפר הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, כי כאשר רצה להיכנס ללמוד בשנות בחרותו בישיבת 'בית אברהם' הלך להיבחן אצל ראש הישיבה באותם הימים ה"ה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע, תיכף בכניסתו אל חדרו של רה"י שאלו הנתיבות שלום באיזה 'תוספות' אתה בקי ביותר מכל הדפים אשר הכנת עצמך להיבחן עליהם, השיב לו הרי"מ מה שהשיב, אמר לו הנת"ש, עתה עיין היטב וחזור על ה'תוספות' הלזה במשך חצי שעה, ולאחר מכן שוב לכאן ואבחן אותך עליו...

ואומר הרי"מ שליט"א, כי עד לאותה שעה סבר כי תכלית ה'מבחן' הוא לבדוק האם הנבחן יודע אם לאו, ו'לתפוס' אותו בכשלונו... אך אז למד דרך חדשה, כי אדרבה מעמידים אותו במבחן מאחר שרוצים בהצלחתו, ורוצים להראות לו שאכן הוא יודע היטב... הרגשה זו רוממה את רוחו והחייתה אותו ונתנה לו כוחות לעלות ולהתעלות, כי הרגיש כיצד הרב חפץ בהצלחתו.

ולדידן ייאמר, הנה מתקרב ובא יום הדין, ה'ספרים נפתחים' ומעמידים כל אחד ואחד ל'מבחן' על כל מעשיו במשך השנה שחלפה, עלינו לדעת היטב היטב, אין הקב"ה מעמיד אותנו במבחן מחמת שהוא רוצה לתפוס אותנו בכשלונו, אלא אדרבה, הקב"ה חפץ שנצא זכאים בדין, וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שחודש אלול הוא מתנה טובה לבני ישראל, כי מחמת שאבינו אב הרחמן רוצה בטובתנו על כן נתן לנו מתנה גדולה - זמן שנוכל להתכונן כדבעי, 'לחזור' על מה שאנו יודעים כלומר ריבוי מעשים טובים ותפילות וזמן 'לחזור' בתשובה על המעשים שאינם טובים.

ט. הנה כל השנה כולה נזהרים שלא לומר 'מקרא' בלילה, ובכלל זה ספר תהלים (האר"י הקדוש, שער המצוות פ' ואתחנן), מ"מ מחדש הרה"ק רבי פנחס

ומבאר, על פי משל למלך רם ונשא אשר קבע לו זמן לבקר בעיר, והנה כל עוד שהמלך בדרכו יש ביד כל אחד לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם. אך לאחמ"כ משנכנסם לארמונו נסגרים השערים וכבר אין רשות לכל אחד להיכנס לפני ולפנים לקבל את פני המלך כי אם השרים החשובים, ואף גם הם לא יכנסו בלא קביעת זמן ורשות קודם לכן, ולכך דומה חודש אלול שהננו יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה, כשעדיין לא נתיישב על כסא הדין, וביד כל אחד לפעול אצלו כל משאלות לבו (ולכן אינו כיו"ט, עיי"ש).

מקאריץ זי"ע שבחודש אלול מותר לומר תהלים בלילה (אמרי פינחס החדש, חודש אלול אות תכ"ז). ואפשר לומר כי הטעם שאין אומרים תהלים בלילה מכיוון שבלילה שורים 'דינים', אבל חודש אלול כל כולו רחמים ורצון.

מן הבאר

נוראות כתב הגר"א זי"ע (סוד החדשים שבסוף הליקוטים בספר יצירה) וז"ל חודש אלול כולו רחמים.

ושמעתי לבאר, שהנה אמרו חז"ל (בר"ר יב טו, הובא ברש"י בראשית א א) שבתחילה עלה בלבו של הקב"ה לברוא את העולם במדת הדין, וכשראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת רחמים ושיתפה למדת הדין. נמצא קיום העולם הוא על ידי שיתוף דין ורחמים גם יחד, אמנם כל זה אינו אלא בכל השנה, אבל בחודש אלול כולו רחמים, אין בו שיתוף דין כלל, אלא הקב"ה מנהיג עולמו בהנהגה שכולה רחמים.

איתא בתשובות מהרי"ל (תשובה ל"ג) אודות הרוצה להוסיף בערב ר"ה מחול על הקודש - ולקבל על עצמו קדושת יום טוב קודם חשיכה, ומסיק שלא יקדש 'קידוש היום' קודם צאת הכוכבים, כדי שלא יאמר 'מקדש ישראל ויום הזיכרון', ויתחיל את 'יום הדין' קודם זמנו, ואפשר להעמיס בדבריו שלא ימעט מימי ה'רחמים' של חודש אלול, ודי בהערה והארה זו...

י. כה ביאר הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע בכתוב (תהלים כ י) 'ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו', משל לאב, שהיה 'מלמד' לבנו, יחד למדו מקרא משנה ותלמוד, והנה בכל אותם שעות אשר היה לומד עם בנו היה מתנהג אליו כ'מלמד' לכל דבר, ואם לא היה הבן לומד כראוי היה מענישו ומכהו שילמד בחשק והתמדה גדולה, משסיימו ללמוד והלכו לביתם חזר האב

באר הפרשה - פרשת כי תצא

כתב הרה"ק בעל ההפלאה זי"ע (פנים יפות אחרי באמצע ד"ה ביד איש עתי) שהנה חז"ל (ר"ה ית.) דרשו בכתוב (ישעיה נה ו) 'דרשו ה' בהמצאו' אלו עשרת ימים בין ראש השנה ליום הכיפורים, אך יש זמן נעלה יותר, והוא חודש אלול, שעליו רמז הכתוב 'קראוהו בהיותו קרוב', ומהות ה'קירבה' גדולה יותר ממהות ה'מצאו'.

ארשת שפתנו יערב לפניך - ריבוי תפילות לקראת השנה הבעל"ט

כבר הובאו דברי הארז"ל זי"ע על הפסוק 'אני לדודי ודודי לי', וז"ל. ר"ת אלול, לרמוז כי בחדש אלול הקב"ה מתרצה עם ישראל,

ונעשה דוד להם לקרבם בתשובה, והוא קרוב לקוראיו בחדש זה"א, וכן כתב הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע כי אז תפלתך נשמעת.

ומפורש כתב ה'גר"א' (אדרת אליהו פר' כי תשא, פל"ג ז) על הכתוב בפר' עקב (ט כה) 'ואתנפל לפני ה' ארבעים יום', והיינו בימים שמר"ח אלול עד יוה"כ פ, שבאותם ארבעים יום לא עשה כלום אלא התנפל עליהם (והתפלל לפני ה' בעדם), על כן נתקנו אלו הארבעים יום לתפילה ולתחנונים, וביוה"כ נתרצה השי"ת להם.

ה'שער המלך' (שער א פ"ה) מבאר עפ"י דברי חז"ל (ברכות ס.)

להתנהג אליו כ'אב' באהבה וחיבה 'כרחם אב על בנים'. וכך נשנה הדבר מידי יום ביומו, כעבור כמה ימים, פנה הבן אל האב בהיותם בבית ואמר לו 'אבי' - אנא ממך, כעת הנך 'אב' - השתדל נא אצל ה'מלמד' שלי שיפסיק להכות בי כל כך (מעשה זה היה אצל ה'שר שלום' בעצמו עם אביו). כיו"ב, בימי הרחמים ורצון מתנהג עמנו אבינו שבשמים בחסידות ומוחל עוונות עמו, ואז אנו מפצירים ומבקשים ממנו, השם - כעת בעת הנהגת הרחמים הגלויים הנרמזים בשם הו"ה הק', שאלתנו ובקשתנו הושיעה הושיענו נא בזאת שתדבר עם 'המלך' שבעת הדין כאשר יהיה בבחינת המלך המשפט, גם אז נזכה שיעננו ביום קראנו, יתנהג עמנו כאב רחום, ויעננו לכל בקשותינו ומשאלותינו כרחם אב על בנים.

וכך היה אומר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, לרמז בלשון הפיוט 'הרחום ומקדים רחמים לרוגז', הקב"ה הוא רחום, ומקדים את חודש אלול שכולו רחמים, לרוגז של ימי הדין בר"ה.

יא. עיי' בסוף הגליון במדור 'ישקו העדרים'.

יב. ויש ללמוד מכאן על צורת התפילות בימים אלו שצריכים להיות בבחי' ואתנפל, כמי שיודע שרק המלך יכול להצילו והרי הוא נופל לרגליו בתחנונים מקירות ליבו ובכל כוחו...

שב' ארבעים ימי יצירת הולד' יכולים
 אביו ואמו להתפלל שיהא הוולד זכר,
 כי אז עדיין בירו להפוך (בתפילתו) את
 הולד מנקבה לזכר, ובדומה להם הם
 'ארבעים יום' שמתחילת אלול עד
 לאחר יום הכיפורים, כי הם ימי 'יצירת
 הולד' של השנה הבעל"ט, וממילא
 ביד האדם לבקש רחמים ותחנונים
 מלפני המקום שיתחפך כביכול
 מנוקבא - בחינת דין, לדוכרא שהוא
 כולו השפעת רחמים".

באלו הימים - ימי ההכנה לקראת
 יום הדין הגדול - יום בו
 'תחתוך קצבה לכל בריותך', מן היושר
 לכל 'בר דעת' לדעת כי תחת היגיעה
 והעבודה הקשה על הפרנסה - 'על
 המחיה ועל הכלכלה' במשך ימות
 השנה שבאמור ממילא איננה מועלת
 במאומה, עדיף לו להזיע ולהתייגע
 בזה החודש ב'ספר התהלים' י"ד
 ובתפילות, ובוה יקצור 'רווחים' נאים
 וגדולים למשך כל השנה הבעל"ט.

יג. המשיל המגיד מדובנא בענין ההכנה באלול לקראת ר"ה, מעשה בחנווני
 שערך חשבון מדוקדק על כל הוצאותיו והכנסותיו ונתברר לו לצערו הרב
 כי ההוצאה יתירה על ההכנסה ונראה שהוא עומד לפשוט את הרגל בקרוב
 מרוב החובות, בצר לו החליט לילך אל גביר העיר ולבקש ממנו הלוואה גדולה
 של כמה אלפי דינר בתשלומים נוחים בכדי שיוכל להמשיך להחזיק את
 החנות, ואכן הלך אל בית הגביר, אך בהגיעו אל הבית עצר אותו המשרת
 מלהיכנס באומרו שהגביר עסוק מאוד ואי אפשר להפריע לו, שוב תשוב
 הנה בעוד כמה שעות, הסתובב האיש בחצר גינת ביתן הגביר כשכולו נסער
 חרד ודואג, לאחר כמה שעות שוב דפק על הדלת ושוב מנע אותו המשרת,
 וחזר האיש להסתובב בחצר אנה ואנה כשאינו מוצא מקום להניח את נפשו.
 כשיצא הגביר לתפילת מנחה ניגש אליו החנווני וביקש הלוואה כשהוא מבטיח
 להעמיד לו ערבים הגונים, ומיד נתן לו ככל אשר ביקש. בהגיע העשיר
 לביהמ"ד פגע בו אחד ואמר לו, אה, אדוני העשיר, בדיוק חיפשתי אותך...
 הואל נא להלוות לי סכום הגון... השיב לו הגביר שאין ביכולתו עתה להעניק
 הלוואות. שאלו הלה, יאמר לי מר, מה ביני לבין החנווני שנתת לו במאור
 פנים, השיב לו הגביר, וכי מה דמיון יש ביניכם, הלה המתין לי שעות רבות
 וראיתיו מהלך סהרורי בחצר ביתי בלב נרעש ונפחד, וראיתי שאכן חייו אינם
 חיים והוא זקוק להלוואה הגונה שתעמידנו על רגליו, אולם אתה לא באת
 אלי ולא המתנת עלי, אלא 'במקרה' פגשתי בי וכבר הינך מבקש הלוואה...
 כיוצא בדבר, יש לך אדם המכין עצמו בכל חודש אלול לקראת ראש
 השנה, מרבה בתשובה ובתחנונים לזכות בדין, וממילא כשמגיעה השעה
 נכמרים עליו רחמי הקב"ה 'ובדין' שירחמו עליו... אמנם, המעביר את כל

באר הפרשה - פרשת כי תצא

החודש בלא כל הכנה ראויה, ובהגיע ראש השנה 'נזכר' לבקש רחמים כי בדיוק עכשיו נפגש עם 'המלך'... באלו פנים יפצה פיו בתפילה ובתחנונים... כה אמר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, ידוע היה הבארון ראטשילד בנדיבות לבו ומעות לרוב יצאו מידו לרובות אלפי בני ישראל, ומטבע הדברים שיחורו רבים לפתחו, והיו האנשים ממתינים זמן רב ב'תור' בפרוודור ארמונו, עד שהוכנסו לחדרו של הבארון, וכל אחד מגולל את כל 'סיפורו' זה יש לו בן חולה וזה השיא י"ג צאצאים, השלישי מחוסר דירה והרביעי מטופל ב... והיו העניינים מתארכים ללא גבול וקץ, על כן נענה הבארון, מהיום והלאה יתחיל כל אחד את דרשתו בעודו ממתינ' בתור, ובבואו לחדר הפנימי יגיד לפני את ה'שורה התחתונה' כמה הסכום לתשלום... ותו לא מידי.

כיו"ב לדידו, אין מן הראוי לבוא אל החדר הפנימי (כביכול) בראש השנה ורק אז לומר את כל ה'דרשה', אלא בחודש הרחמים והסליחות כבר יתחיל לערוך את הכנותיו כדי שיוכל להכנס כראוי אל הקודש, וכבר אז יפרט ויתפלל על צרכיו, ובזה יוכל ביום ר"ה לומר את ה'שורה התחתונה' ולקבלה באהבה וחיבה במלוא חפניים טובה וברכה.

יד. הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל היה אומר לתלמידי ישיבתו בחודש אלול, פעם נכנס הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע לביהמ"ד והימים ימי חודש אלול, ומצא שהקהל יושב והוגה בתורה בהתמדה גדולה, נענה הדב"ח, וכי אלו מעשיכם בחודש אלול, בחודש אלול יש לעסוק באמירת תהלים... ואכן, הכל סגרו הגמרות ופתחו ספרי תהלים... אחר זמן נכנס הדב"ח ומצא שכולם אומרים תהלים, נענה ואמר להם, וכי כך מתנהגים בחודש אלול, תורה מה תהא עליה, עסקו בתורה ותזכו בדיון...

ולכאורה י"ל, שרצה לומר להם שבחודש זה יש לעסוק בכל דבר טוב, מזה ומזה אל תנח ידיך. וביתר עומק אפשר לומר, שרצה שיהיו עסוקים בימים האלו הן בתורה והן בתפילה, אבל בד בבד אבה שלא ירגישו 'שלוש' עלי נפשי' - עשיתי ככל הנדרש ממני בחודש אלול, אלא שבכל עת יחשבו אולי עדיין לא עשיתי מספיק למלא חובתי בחודש גדול זה.

כתב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (הובא באבות הראש מבנו של הגר"ח פאלאג'י, חלק נפש יתירה אות קפג) שג' זמנים מסוגלים ללמוד בספר תהלים - ואלו הם, בשבת קודש, ובימים טובים, בראשי חדשים, ולמעלה מהם בימי חודש אלול. והוא היה נותן בהם סימנים, כי פתח בפרק ראשון באשרי שהוא ר"ת אלול שבת ראש חודש יום טוב, ולכן אמרו בגמרא (ברכות י.) 'כל פרשה שהייתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי'.

המהר"ם שפירא מלובלין צוק"ל שלח פעם בחודש אלול מכתב אל הרה"ג ר' דוד הלחמי זצ"ל (שהיה הגבאי בשיבת חכמי לובלין), שיוורה לכל בני הישיבה,

באר הפרשה - פרשת כי תצא

ולא רק ב'פרנסה' הדברים אמורים, יפעל האדם אשר ישקיע כל מרצו אלא בכל ענין וענין, פי כמה וכמה כוחו ואונו בתפילות כראוי בימים אלו

שמלבד עשרת פרקי תהלים שאומרים בחודש אלול בכל יום כמובא בפוסקים, יוסיפו לומר בכל יום ויום בחודש אלול את פרק קי"ט אשר כולו בקשות על רוחניות, תורה וקרבת ה', וזהו כוונת הזמן של חודש אלול להתקרב אל ה' (ועלינו להשתדל לומר לכל הפחות פעם אחת בשבוע פרק זה).

מִן הַבָּאָר

הא לך לשון 'שער המלך' (שער הראשון פ"ב) הנה ראיתי בכמה מקומות מאז ומקדם, גם אבותי סיפרו לי המנהג הזה הנכון היפה, מראש חודש אלול עד יום הכיפורים, תיכף אחר התפילה לומר ספר תהלים בקול בכי ונעימה, האחד היודע לזמר ולדבר יעמוד לפני התיבה, וכל העם עונים אחריו. אמרתי גם כן לעשות הטוב והישר הזה למנהג בעירנו, כי העיקר בחודש זה להכרית ולהבריח המסטינים הנאספים על חג האסיף לאסוף אותנו ח"ו, לכן אנו באים בחודש הזה, שהוא יוסף להוסיף, ומאן דיוסיף מוסיף, ולא יאסף, ואין לך דבר שעומד בפני המקטרגים כמו ספר תהלים הנקראים 'מזמורים', שבהם יכול לזמר ולהכרית כל הקוצים והחוחים הסובבים את השושנה העליונה, ומחמת שאנו צריכים דווקא בזה החודש לבער הקוצים, ידרוש על קוץ 'תהלים תהלים' בכוונה ובבכיה, לאמר התפילה שאחר כל הספר, ושלא יהיו פחות מעשרה שיאמרו השלש עשרה מידות בסוף יהי רצון. ובאם יש איזה מקום ועיר שלא יודעים המנהג הטוב הזה, ראוי להודיעם שלא ימושו מן ספר התהלים בכל יום מחודש הזה, ויהא חשוב כאילו עסקו בנגעים ואהלות, וזכות דוד המלך ע"ה יעמוד להם להוציא כאור משפטם לחיים ולשלום. ואכן נהגו ישראל עם קדושים להרבות באמירת תהלים המסוגלים ביותר באלו הימים. וכך אמר הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע (למשמשו כאשר שלחו לקנות עבורו ספר תהלים) דער סאזאן פון חודש אלול איז דער תהלים (ה'עונה' של חודש אלול הוא ספר תהלים).

ומעניין לעניין באותו עניין, התקינו הקדמונים לומר בכל יום את המזמור 'לדוד ה' אורי וישעי', וכתב ב'סידור האר"י - סידור ר' שבת' (סדר כוונת ר"ח אלול) וז"ל. כל האומר מזמור כ"ז 'לדוד ה' אורי וישעי' וכו' מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר דבר יום ביומו אזי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב ויערב לו, ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים יכול לבטל,

באר הפרשה - פרשת כי תצא

ויחסוך מעצמו טרחות ויגיעות יתירות במשך כל השנה הבעל"ט.^{טו}

לקבליה' וכו' (על אויבך זהו יצר הרע, שאנו צריכים להקדים ולצאת כנגדו), וזהו כי תצא למלחמה על אויבך ר"ל שצריך לצאת למלחמה כנגד היצר הרע.

ועשית מעקה - גדרים וסייגים כ'מעקה' להרחיק מן הרע

ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע,

כי פעמים שהיצר הרע בא להסית את האדם ולהדחיקו ח"ו, ועל דרך שאמרו (סוכה נב:) 'אם פגע בך מנוול זה' וכו', שאז התפקיד והעבודה

בפרשתן (בא י), 'כי תצא למלחמה

על אויבך' וגו', איתא

בזוה"ק (זו"ח סד.) 'על אויבך דא איהו יצר הרע' דאנן צריכין למיפק

ומעביר מעליו כל המקטרגים ושטנים ומארי תריסין ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות ויוצא בדימוס זכאין בדיון, ועי"ז יכניע כל המקטרגים. כי מר"ח נפתחו י"ג מקורות מ"ג מכילין דרחמי והם מתגלגלין ומאירין למטה... ועי"אמירה זו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבי"ד של מעלה ומארי תריסין ומקטרגין - שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא 'מלפניך' משפטינו יצא ואז יוצאין אנחנו זכאין בדיון.

ובכמה קהילות נהגו לומר בכל יום בחודש אלול את פרק קמ"ג לפי שכתוב שם 'אל תבא במשפט את עבדך', וכמו כן יש אומרים פרק נ"א שהוא 'מזמור התשובה' (כלשונו של רבינו יונה בספר שערי תשובה שער הראשון אות לג). ובכלל, יש קהילות הנוהגים לומר כל ספר התהלים בכל שבת קודש מימי אלול, ונהרא נהרא ופשטיה, זה הכלל חלילה לו לאדם לבטל את הזמן בשינה ותרדימה, אדרבה, יקום נא, ויזעק אל ה' אלוקיו - כל חד וחד לפני מנהגו וירווח לו.

טז. הגה"צ רבי חיים פרידלאנדער זצ"ל (משגיח דיישיבת פוניבז' המעטירה בבני ברק), החל ביום מן הימים (באמצע השנה) לסבול מכאבי שיניים חזקים מאד, בפנותו אל הרופא עקר לו הלה אחת משיניו ומצא שאין החולי בשיניים אלא הוא חולה ל"ע במחלה הנוראה, תיכף כאשר שמע רבי חיים את הבשורה הנוראה, נענה ואמר, חבל, אילו הייתי קורע שערי שמים באלול העעל"ט הייתי מונע גם זה מעלי... כי כל מכאוב הבאים לו לאדם משך ימות השנה בידו לבטלם בימי הרחמים והסליחות הקודמים לזה הגזירה.

טז. הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם ריש פרשתן) הביא בשם הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע שהתורה נדרשת בדרך פרד"ס (פ"ש רימז ד'רוש סיד), והנה, בזמנים הקודמים כשהיה שייך ענין המלחמות עם אומות העולם - בפועל, אזי היה הפשט במלחמות אלו למלחמת הרשות, ורק הרמז היה

טוב על היצר הרע - במה שיעשה סיוג וגדר לעצמו משמרת למשמרת לקדש עצמו במותר לו'.

ואף שגם צדיקים גמורים נצרכים להרבות בעשיית גדרים וסייגים, מ"מ ביותר הדברים אמורים למי שכבר חטא ונכשל ועתה זכה ובא לשוב בתשובה, כי הוא מחויב ביותר לעשות גדרים באותם העניינים שנכשל בהם שלא ישוב עוד לכסלה ח"ו. וכמו שביאר רבינו יונה (שערי תשובה השער הראשון אות יא) מה שנאמר (איכה ג מ) 'נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה' בזה"ל, כי אעפ"י שהוא מקבל עליו לעזוב כל חטא, צריך שידע הדברים שחטא עליהם, כדי

היא לעמוד על המשמר ושלא לשמוע בקולו בשום אופן. 'אמנם הדרך הנכון הוא שלא להמתין עד שפגע בו, רק בעודו עדיין מרחוק טרם שפגע בו יפוצץ את מוחו, ויעשה לעצמו סייגים וגדרים שלא יוכל מיד לקרב אליו ולפגוע בו'. וזהו שאמרו 'על אויבך דא איהו יצר הרע דאנן צריכין למיפק לקבליה', שאנו צריכים לצאת במלחמה על היצר הרע בעשיית גדרים וסייגים, שעל ידיהם שוב לא יוכל המשחית לבוא ולהתקרב אלינו.

ובך פירש ה'עיון יעקב' (לבעל השבות יעקב) בהא דאיתא בגמ' (ברכות ה.) 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע', כיצד מרגיזין את היצר

על מלחמת היצר. אך בימינו אנו שאין לנו מלחמות כפשוטן אזי הפשט הפשוט 'כי תצא למלחמה' על מלחמת היצר הצורך המבקש להאבידנו, ועלינו להילחם עמו בחירוף נפש, להביסו ולהפילו.

ידוע מאמרו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע שאביו הרה"ק המהרי"ד היה חוזר בשם קדמונים שסדר הפרשיות וקריאתן נתקנו על ידי הקדמונים על פי סודות עליונים, והם מורים הוראות למעשה המיוחדות לזמן קריאתם, ולכך קוראים בחודש אלול פרשת 'כי תצא למלחמה על אויבך' ופרשת המלך, כי אלו הזמנים מיועדים לצאת למלחמה עם היצר וחיילותיו.

יז. וכמו שדייק ה'עיון יעקב' בלשון הגמרא 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע', וצ"ב מה כוונת חז"ל באמרם 'לעולם', אלא שמצינו שאמר רבי יוחנן (יומא לה:) 'כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא, שנאמר (שמואל א' ב ט) רגלי חסידיו ישמור', וממילא היה מקום לומר שמי שזכה שעברו רוב שנותיו בלא חטא הוא אינו צריך להרגיז יצר טוב על יצר הרע ואינו מחויב לעשות גדרים וסייגים, על כן דקדקו חז"ל בלשונם לומר לעולם - כי אין מי שפטור מעשיית הרחקות מן העבירה, ועל דרך שאמרו (אבות ב ד) 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך'.

באר הפרשה - פרשת כי תצא

לעשות בהם גדרים ולהישמר מאד לנפשו בהן ממארכ היצר, כי נפשו עלולה בהם אחרי אשר נקלו בעיניו ושלט יצרו בהם, והנה נפשו חולה מהמעשים ההם והחולה כאשר יחל להבריא צריך להיזהר מהרבה עניינים שלא יחזירוהו לחלו, עכ"ל.^{יח}

וביסוד הדברים פירש בעל ה'כלי יקר' בספרו 'עיר גיבורים' במה שנאמר בפרשתן (כח) 'כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגנך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו', שלכאורה יש להקשות מדוע נאמר כי תבנה בית חדש, והלא מצוות עשיית מעקה נוהגת אף בבית ישן [שגם מי שקנה בית ישן שאין מעקה לגנו מחויב במעקה], ומבאר בדרך הרמז 'והמדרש' בזה"ל, ידוע שגוף האדם נמשל לבית, וכמו שנאמר (קהלת יב ג) 'ביום שִׁזְעוּ

שומרי הבית', ובזמן שהוא נוטה מן הדרך הישר אז הוא מקלקל הבית האנושי, שנאמר (שם י יח) 'ובשפלות ידים ידלוף הבית', ובזמן שהוא שב בתשובה הרי כאילו בנה בית חדש וכו', לכך נאמר כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגנך, והוא לשון סייג, רמז שיעשה משמרת למשמרתו והוא גדר התשובה וכו', עכ"ל (ועיי"ש עוד באריכות).^{יט}

בדברים הללו כתב גם הגה"ק החיד"א זי"ע (חדרי במן בפרשתן אות לה) וז"ל, כי תבנה בית חדש, כלפי הבעל תשובה אשר הכיר בעוונותיו ונדבה רוחו לגדור פרצותיו ולחוק עמודי הבית - בתי הנפש ולחדש כנשר נעוריו, ועשית מעקה - גדר וסייג שלא ליגע באיסור, שאם יפול ויעבור תהיה נפילתו רק ממנו - מהסייג, ולא יבוא לגעת באיסור עצמו.^כ

יח. והנה 'לב יודע מרת נפשו', מה הם הדברים אשר נכשל בהם ומה הרגיל אותו לידי עבירה, אך לדוגמא בעלמא, היודע שההליכה במקום או ברחוב פלוני מביאה אותו לידי מכשול בדבר איסור רח"ל, הרי הוא מחויב לגדור גדר ולקבל על עצמו שלא להלך שם. כמו כן, היודע בעצמו שאם ישב במחיצת בני אדם מסוימים לא ימלט שלא יכשל בדיבור אסור ובאמירת לשון הרע, עליו להיזהר ביותר שלא לדבר עימם כדי להרחיק עצמו מן העבירה, וכיו"ב כל אחד בעניינים שלו, וד"ל.

יט. בקוצר אמרים אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, כי תבנה בית חדש היינו ראש השנה, זמן התחדשות הבריאה, ועשית מעקה לגנך הוא חודש אלול... והיינו שהזמן גרמא, בימי ההכנה לראש השנה בהם עוסק כל אחד בבניין השנה החדשה להעמיד לעצמו מעקה להתרחק מן הרע.

כ. וכוונת הדברים לפרש מה שנאמר 'ועשית מעקה וכו' כי יפול הנופל ממנו', שכאמור 'מעקה' רומז לעשיית סייגים וגדרים, שהם גורמים שגם אם יפול

ובעין זה כתב עוד בספרו 'חומת אנך' (אות ז) בהאי לישנא, כי תבנה בית חדש, רמז כשתשוב בתשובה ותבנה בתי הנפש אשר הרסת ועשית מעקה - עיקר התשובה לעשות גדר וסייג שלא ליגע באיסור, והכל לשמו יתברך, נגד גימטריא שם המיוחד [ר"ל 'נגד' עולה למניין כ"ו כמניין שם הוי"ה ב"ה], וכשיש גדר לא תשים דמים בביתך - שלא תפגע באיסור, עכ"ל.

וזה כלל גדול מיסודי מידת 'יראת שמים', לברוח מן העבירה ומכל הדברים המביאים לעבירה, ולהתרחק ביותר מלבוא לידי נסיון, כי בשעה שכבר נזדמן הנסיון לידו ויצרו בוער

בו - הסכנה לבוא לידי כשלון גדלה שבעתיים. צא למד ממה שכתב ה'ספורנו' לבאר מה שאסרה תורה להחזיק בבית אבני משקלות מקולקלים וכדכתיב (נה יד) 'לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה', והיינו שלא זו בלבד שאסור להשתמש באותם משקלות לגזול על ידם את הקונים, אלא גם אסור מדאורייתא להחזיקם בבית, ומבאר טעמא דמילתא, וז"ל, אחר שהזכיר דרכי השראת שכינה בישראל, הזהיר שלא בלבד שנא הא-ל את עיוות הדין, אבל ישנא גם כן המחזיק בכלים מוכנים לעשות עול, ושצריך להרחיק אותם הכלים פן תגעל נפשו אותנו, כאמרו (פסוק מז) 'כי תועבת ה' אלוךך כל עושה אלה'כא.

הנופל - שלא עלה בידו לעמוד בהם ח"ו, עדיין לא פגע באיסור עצמו, אלא כל נפילתו היתה רק ממנו, כלומר, מהגדר ולא מגופה של עבירה.

סיפר לי אחד 'המשגיחים' בישיבות הקדושות, שפעם דיבר עם אחד מתלמידיו בענין עשיית גדרים לשמור עצמו בשמירה מעולה מכל מיני משחיתים... ומיאן אותו בחור לקבל הדברים, והנה בדרך הליכתם ראו שני אנשים מהלכים, האחד חובש כובע לראשו ואילו רעהו מהלך כשרק כיפה מכסה את ראשו בלא כובע עליון, לפתע פרצה רוח סערה עזה והגביהה מעל ראש הראשון את כובעו, והכובע עף למרחקים, ולרעהו העיפה הרוח את הכיפה ונשאר גלוי ראשו... אמר המשגיח לבחור, אתה הראית לדעת על החובה להיות מהמוסיפין מן החול על הקודש, כי לא הרימה הרוח ל'בעל הכובע' אלא את הכיסוי העליון, אולם עדיין נשאר בכיסוי ראש כדת וכדין, אולם חברו שלא חבש כובע אזי בשעת 'נסיון' באה רוח ועוקרתו על פניו, ונשאר ללא כיסוי ראש כלל...

כא. ודברות קדשו נכתבו כנבואה הנצרכת לדורנו אנו, שלא זו בלבד שאסור להשתמש ב'כלים' המאררים אלא גם שצריך להרחיק אותם הכלים מן הבית, צא טמא תאמר להם ובל יבואו במחנינו, פן תגעל נפשו אותנו.

זה לעומת זה, מה רב שכרו של הנזחר והנשמר מ'להתקרב' אל הרע, וכמו שכתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות ד) לפרש במה שנאמר בפרשתן (כא טו יז), 'כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנאה וילדו לו בנים האהובה והשנאה והיה הבן הבכור לשנאה וכו', כי את הבכור בן השנאה יכיר לתת לו פי שנים', כי הנה האחת אהובה רומז ליצר טוב, ואילו האחת שנאה רומז ליצר הרע, ושניהם ילדו

לו בנים - היינו מעשים טובים, וכמו שכתב רש"י (בראשית ו ט) 'עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים', 'בן' האהובה דהיינו יצר הטוב הוא עשיית המצוות, ואילו המעשים הטובים וה'בן' של השנאה דהיינו יצר הרע הוא על ידי שמונע את עצמו מעשיית הרע [שבזה מקיים ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך - בשני יצריך], ובעיקר על ידי ששומר על כל הרחקות וסייגים דרבנן ומונע את עצמו מן המותר כדי שלא יכשל

ובעניין זה נביא את המסופר, כי בין באי ביתו של הרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע היה בחור שהחל פורק מעליו עול תורה ומצוות ל"ע, והחווה ריחקו מעליו בכל מיני ריחוק... פ"א בא לבקר בבית החווה אחד משרי הגויים, והחווה קיבלו בסבר פנים יפות וקירבו בכמה מיני קירוב, משיצא שאלו הבחור, 'למדני רבינו, במה נשתנתי לרעה מאותו השר, וכי עדיף הגוי על פני שאני יהודי אלא שהנני עושה במקצת מעשה גויים, נענה החווה ואמר לו 'הפקרות' גרועה מהכל, כלומר, גוי זה איננו מופקר - אינו אלא גוי המתנהג כגוי, אבל אתה, בהנהגתך הנך מופקר העושה ככל העולה על רוחו, וזה גרוע מכל דבר אחר. וכך מצינו בפרשתן בדין 'בן סורר ומורה', שכבר הקשו חז"ל (סנהדרין עב.) 'תניא רבי יוסי הגלילי אומר, וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל, אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות', ונודע להקשות, שהרי רוצח נענש ב'מיתת הרג', שהורגים אותו בסייף, ואילו בן סורר ומורה נהרג בסקילה שהיא מיתה חמורה יותר, ואם אכן נידון על שם סופו שילסטם את הבריות אם כן מדוע חמור עונשו יותר מרוצח בפועל ממש, אלא מכאן שה'הפקרות' קשה היא יותר מכל העברות החמורות, ובן סורר ומורה 'בהפקרא ניחא ליה', על כן אחת דינו לסקילה.

האף אומנם כי יתכן שבדורות הקודמים היו צריכים להשקיע ולבאר דיבור קדוש כזה, אבל כהיום 'דור הטעכנאלאגיע' (כלים טכנולוגיים ממינים שונים ומשונים) אשר כל באיה לא ישובון, אין כל צורך לבאר 'הפקרות' וחורבנה מהו...

והסייגים והקבלות המובנות, אך השמר שלא תשים דמים אל ביתך בקבלות גדולות יתר על המידה, כי יפול הנופל ממנו - שע"ז יוכל להפילו לגמרי, על כן ישער בעצמו היטב באלו דברים ויבל עמוד, ואותם יקבל על עצמו^{כב}.

ייתייב על דרך טוב - נידון על שם סופו בפרשתן (כג ד-ה), 'לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו', על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכן עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים קללך^{כג}, והקשה המגיד מדובנא זי"ע קושיא עצומה, שהנה נזכר כאן בפסוק ב' רעות שעשו עמו מואב, א. שלא קדמו אותנו בלחם ומים. ב. ששכרו את בלעם לקללנו, וכל בר דעת מבין שהרעה השניה ששכרו את בלעם חמורה וקשה לאין ערוך מאותה רעה שלא קדמו בלחם ומים, שבלעם היה חפץ לאבדנו מן העולם ולכלותנו כליל ח"ו, ואילו מה שלא קדמו בלחם ומים אין זה עשיית

באיסור, ועל כך אמרה תורה כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שניים, ר"ל השכר על שמירת ההרחקות גדול פי שניים מהשכר הניתן על עשיית המצוות.

הדרבה נמרצה בעניין זה כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה כי תבנה, תקנ"ט) בלשון הכתוב 'כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגנך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו', שהנה כל אחד מחייב לעשות גדרים וסייגים להרחיק עצמו מן העבירה, וכל שכן מי שרוצה לשוב בתשובה על חטאיו 'שצריך לפרוש משבעים שערי היתר שלא ליגע בשער א' איסור', אלא שצריך להיזהר שלא תהיה לו שמירה זו למבשול, כי היצר הרע ילחם כנגדו להכשילו באותו גדר שקיבל על עצמו, וע"ז יתהוה לו מקום להיכנס בקרבנו עד שיצליח להפילו בנוף האיסור, והוא שאמר הכתוב כי תבנה בית חדש - כשתחדש עצמך לשוב אל ה', אזי העיקר הוא ועשית מעקה לגנך אלו הגדרים

כב. סיפר 'המשגיח' הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל, שבשנת תרפ"ט בהיותו בישיבה בעיה"ק חברון ערכו אז הערביים ימ"ש טבח האכזרי בתלמידי הישיבה הי"ד כידוע, ואף הוא היה בין הבחורים, מה עשה כדי להינצל - השכיב עצמו בין ערימת המתים והשים עצמו כמת, ועל ידי זה ניצל מידי הישמעאלים. ולגודל פחדו פן יבחינו בו, ויראו שעודנו חי, קיבל על עצמו במחשבתו קבלות גדולות לכל חייו, אך תוך כדי מנוסתו אחר כך למקום מחבוא כבר הוריד מעל עצמו כמעט את כל הקבלות... כי אכן אין ערך לקבלות יותר מפי יכולתו, שהרי אין יכול לקיימם.

רעה כי אם מניעת טובה, ואם כן מדוע הזכיר הכתוב גם את הרעה ה'קטנה' ולא הסתפק בנתינת הטעם שהם שכרו את בלעם. גם צ"ב, וכי מה טענה יש בזה שאינם בעלי מידות טובות להקדים בלחם ומים כנגד הטענה שהינם רשעים ורוצחים שרצו להביא עלינו חלילה את הקללה, וביותר קשה, שהפסוק הזכיר תחילה את הרעה ה'קטנה', ולבאורה היה צריך להקדים את הרעה הגדולה תחילה.

ומבאר ב'דרכי מוסר', כי באה התורה ללמד אותנו יסוד גדול ונורא, שכאשר הננו רואים אומה שפילה המסוגלת לרצוח אומה שלימה אזי עלינו לדעת כי אותה שפלות והתדרדרות לא באה בבת אחת, אלא לכל תוצאה יש שורש מקודם, שבתחילה השחיתו במידות ולא רצו לקדם במאכל ומשתה אנשים עייפים ההולכים במדבר, ואותו שורש רע הפורה ראש ולענה הצמיח פירות עד שהגיעו לשכור את בלעם לקלל את בני ישראל. וכל זאת ללמדנו, עד כמה עלינו לעקור את שורשי הרע, כי אחריתם מי ישורנה.

וזאת למדנו גם מעניין 'בן סורר ומורה' האמור בפרשה,

שנאמר בו 'ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת' (כא כא), וכבר איתא בגמ' (סנהדרין עא: עב.) 'בן סורר ומורה נידון על שם סופו וכו', תניא רבי יוסי הגלילי אומר, וכי מפני שאכל זה תרשימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל, אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו מוצא, ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב, והיינו שמאחר שהבן סורר ומורה התייצב על דרך לא טוב - אם כן כבר עתה שורה בקרבו החסרון של סופו שיהא רוצח המלסטם את הבריות, לכן דינו במיתה כבר מעתה.

אכן מהא גופא הוכיח הגה"צ הסבא מקעלעם (קלם) זצ"ל לאידך גיסא, אם אמרה תורה, במי שקצת נטה מדרך התורה והחל להתנהג בדרך שאינה טובה, אע"פ שעדיין אינו מחויב מיתה עבור זה, מ"מ בבוא הדין לדון את 'דינו', הרי אפילו מדת הרחמים מורה ש'מוטב' ימות עכשיו זכאי כדי שלא ימות אח"כ כשהוא חייב. אמור מעתה, ק"ו שהמיטיב מעשיו, אף אם עדיין אינו עומד אלא בפתח, שהעמיד עצמו על דרך טוב - גם מידת הדין

כג. והזמן גרמא לעקירת שורשי הרע, וכמו שכבר הבאנו מה שכתב ה'מהרי"ל' (מנהגי מהרי"ל, הלכות ימים נוראים) וז"ל, דרש מהר"י סגל משנכנס אלול מרבין

מורה שיש לכתבו לאלתר לחיים כדי שימות זכאי לאחר אריכות ימים ושנים, שמאחר שהתחיל לעשות תשובה בודאי יהיה לבסוף צדיק גמור, ובשמים רואים אותו כאילו כבר הגיע למדרגתו השלימה (ובנון, כשמקבל עליו ללמוד בכל יום ה' או עמוד רואים אותו כאילו כבר גמר את הש"ס וכיו"ב) וזוהי הערה נפלאה לכל אחד להתחיל להיטיב ולתקן מעשיו כדי שנובה ליום הדין להיכתב בספרן של צדיקים גמורים (דרכי מוסר בפרשתן) כ"ד.

בתשובה וכו', על כן צריך כל אדם להסיר השרשים הרעים ורוע מעלליו מן לבו קודם יום הדין של ר"ה. ויש לצרף לזה מה שכתבו בספה"ק כי 'שופר' ר"ת 'שורש פורה ראש ולענה' (דברים כט יז), כי בכח השופר לעקור כל השרשים הרעים אשר המה 'אבות נזיקין' לכל החטאים.

מין הבאר

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ביאר מה שפירשו בגמ' (ר"ה יח.) מה דאיתא שבר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון, מאי כבני מרון וכו', ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון, שהנה פעמים נראה אדם העומד בראש ההר ורעהו עומד בתחתית ההר, ולאחר זמן מה מתהפכים היוצרות ועולים ויורדים בו, אם ברצוננו לידע מי הוא העולה ומי הוא היורד אין לנו אלא להביט אחר פניהם, מי שפניו כלפי ההר הרי הוא העולה בהר, וסופו שיגיע לפסגה אף אם עדיין עומד בתחתית ההר, לאידך, מי שפניו כלפי הארץ הרי הוא בחזקת יורד אף אם עתה הוא נמצא למעלה למעלה, מ"מ סופו שירד עד למטה. על דרך זה הוא בעבודת ה', מי שעניו נשואות כלפי מעלה ורוצה לעלות בהר ה', אזי אף אם נמצא עתה בתחתית שפל המצב מ"מ שם 'עולה' עליו, וכבר ידון על שם סופו, לעומת זאת מי שעומד בראש ההר אך ל"ע פניו למטה והרי הוא במצב של ירידה, אזי תחילתו יוכיח על סופו כי מר הוא.

וכבר אמר הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע, שכשם שהנוסע ברכבת הנוסעת בדרכה לווארשא כבר נקרא שהוא שוהה על ה'ווארשא' ווער באן' (הרכבת הוורשאית) אף אם עדיין רחוק הוא מווארשא כרחוק מזרח ממערב, כך על דרך זה המתחזק לעלות בהר ה' ומתחיל לילך בדרכי הקדושה, אף אם עדיין דרך ארוכה לפניו, כבר נקרא 'קדוש'.

כד. הנה נאמר בפרשתן (כה יג-טז) האיסור להחזיק משקלות שאינם מכוונים כראוי בכדי לרמאות בהם, והפליג הכתוב בחומר האיסור וכדכתיב 'כי תועבת ה'

ונשמרת מכל דבר רע - שמירת הלשון ויהיה מהור וגו', ויתר תהיה לך על
 וכהננה לקראת ראש השנה אֲזַנְךָ וגו', והנה בגמ' (כתובות ה.) דרש
 בפרשתן (כג י"ד), 'כי תצא מחנה בר קפרא את לשון הכתוב 'ויתר
 על אויבך ונשמרת מכל תהיה לך על אֲזַנְךָ' - 'אל תקרי אֲזַנְךָ
 דבר רע, כי יהיה בך איש אשר לא אלא על אֲזַנְךָ, שאם ישמע אדם דבר

אלוקיך כל עושה אלה כל עושה עול', כן החמירו מאוד חז"ל בגודל האיסור, עד
 שאמרו (ספרא על ויקרא יט לה) שאם שיקר במידה קרוי עוול שנאווי ומשוקץ חרם
 ותועבה, גם אמרו (ב"ב פח:): 'קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של עריות', ולא
 עוד אלא שחידוש גדול כתב בספר החינוך (מצוה רנח) 'כי התורה הקפידה על
 המידות בכל שהוא, כלומר אע"פ שבשאר גזלות לא תקפיד התורה אלא בפרוטה,
 בעניין המידות תקפיד בכל שהוא', ותימה רבתי היא, מה 'הרעש' הגדול, ומדוע
 הוא איסור נורא כל כך, עד שהוא חמור יותר מגזל (ועיין במנחת חינוך שם שדן בדבריו).
 וביאור הדברים הוא, שהנה אם 'נצייר' את הדברים 'למעשה' נראה שמוכר
 ירקות זה הלך לחרש ברזל וביקש ממנו שיעשה לו אבן במשקל 995 גרם
 ויחקוק על זה שמשקל האבן היא 'קילו' (1,000 גרם), אח"כ מכר אותו 'מוכר
 קישואין ודילועין' את הירק הנמכר בשווי עשר דינרים למידת הק"ג (קילו גרם
 בארה"ק) כשהוא למעשה נותן רק 995 גרם, נמצא ש'הרוויח' המוכר 5 גרם שהם
 מסתכמים ל5 פרוטות בלבד... ולכאורה יש לתמוה, מה ראה המוכר ל'שטות'
 זו - להזמין אצל ה'אומן' אבן כשכל הריוח שלו הוא סכום קטן כל כך, והרי
 מחיר המשקולת היא עשרות ומאות מונים יותר מאותם חמש פרוטות עלובות...
 אך כל בר דעת מבין שאין כאן מקום לקושיא מעיקרא, כי אמת שעכשיו
 הרוויח רק 5 פרוטות, אך (פחות מ)פרוטה לפרוטה מצטרפת, וכשם שרימה את
 הלוקח הזה כך מרמה את הבאים אחריו, וכך נמשך הדבר יום אחר יום, עד
 שבסוף השנה 'גיע' ה'הרווח' על ידי אותה רמאות לסכום נכבד ביותר...

ומשום כך הקפידה התורה ביותר על המרמה במשקלות, עד שחמור הוא
 אפילו מגזל, שכן אינו דומה זה הנכשל בחטא פעם אחת לזה שעשה לעצמו
 'פלאן' (תכנית) כיצד לשקר ולהונות את הבריות ולהיות שקוע כל ימיו בעבירה...
 והן הן הדברים אשר הביא הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע מדברי חז"ל (שוח"ט
 א) כל המחליט עצמו לעבירה אין לו מחילה עולמית.

מעתה, נלמד קל וחומר ב'מדה טובה מרובה', לזה שעושה לעצמו 'סדר ופלאן'
 (תכנית) להעמיד עצמו על הצד הטוב 'ומחליט עצמו למצוה', על ידי שמקבל עליו
 קבלה טובה, ואפילו אם היא קבלה קטנה ומועטת, שכן 'פרוטה לפרוטה מצטרפת'...
 ומסתכמת לבסוף ל'הון עצום' אשר כל חפציק לא ישוו בה...

תחבא ממנה ואל תדבר, ועיין עוד להלן בדברי הכלי יקר שמפרש קצת באופן אחר], וביאר הרמב"ן הטעם שזכר איסור זה בעניין 'כי תצא מחנה על אויבך' - כי אם ידברו לה"ר אזי תתרבה המחלוקת ביניהם, ויכו איש את אחיו יותר מאשר יכו בהם האויבים.

ומעתה יש לבאר, שהוקשה לו ל'בר קפרא' שלא נזכר בפסוק עצה ודרך כיצד להזהר ולהישמר מאותו דיבור רע של לה"ר, על כן פירש מה שנאמר ויתד תהיה לך על אונך - שבוה יעץ להניח האצבע על האזניים ועי"ז ננצל מדיבורים רעים ושמיעתם.

ומרחיב בזה הכלי יקר וז"ל, שפסוק ויתד תהיה לך מבאר מהות השמירה, והיא כדרך שנאמר 'בשום לשון תחבא', והיינו שיחביא ויסתיר את עצמו במסתיר פנים ממנו ולעשות

שאינו הגון יניח אצבעו באזניו, והיינו דאמר ר' אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתידות וכו', אלא מה טעם משופות כיתידות, שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו. ומעתה עלינו לבאר מה שייכות יש בין עניין זה - להניח אצבעותיו שהם כ'יתד' על אזניו להאמור מקודם כי תצא מחנה וכו', גם צ"ב מדוע נרמז ציווי זה דייקא בתוך פרשת היציאה למלחמה.

ומבאר ה'כלי יקר', על פי מה שדרשו חז"ל ב'ספרי' (קט) אומרו 'ונשמרת מכל דבר רע', כי דבר רע מתפרש מלשון דיבור רע, והזהיר הכתוב ונשמרת מכל דיבור רע של לשון הרע, וכן איתא ב'ילקוט שמעוני' והסמיכו על כך את הכתוב (אויב ה כא) 'וְבָשׂוּט לְשׁוֹן תַּחְבֵּא' ^{יה} - ופירשו המפרשים, כשתשוטט לשון הרע בארץ, ר"ל כשיתרבו בעלי לה"ר,

כה. ואמרו שם ב'ילקוט' משל נורא, לעשיר שהיה לו אוהב אחד והוא בן כפר, פעם הגיע הידיד לשאול בשלום העשיר, והיה שם כלב שוטה הנושך וממית את הבריות, אמר העשיר לרעהו, יכול אני לפרוע את כל חובותיך לאחרים, ואינך צריך להתחבא מפני הנושים כי אני אשלם להם, אך אם פגע בך אותו כלב שוטה - ברח והחבא ממנו, כי אין בידי מה לעזור לך אם ינשך אותך. כך אמר הקב"ה לישראל, מכל צרות הבאות עליכם אני יכול להציל אתכם, אבל בלשון הרע הטמן עצמך ואין אתה מפסיד, וכביכול אין הקב"ה יכול להציל מפני צרת מספרי לה"ר, ואין עצה ואין תבונה אלא לברוח מחברתם ומלדבר עימם... ובזה פירשו בלשון המקראות שם (יט-כא) 'בשש צרות יצילך וגו', בשוט לשון תחבא', שהקב"ה מציל מ'שש צרות', אך בשוט לשון כשמצוי בעלי לה"ר תחבא.

באר הפרשה - פרשת כי תצא

ובך פירש הגה"ק החיד"א זי"ע (בספרו 'חדרי במן') את האמור בפרשתן (כא יז) 'יביר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו', דהנה איתא ב'ירושלמי' (ברכות פ"א ה"ב) שאמר רבי שמעון בר יוחאי, אילו הייתי בהר סיני בשעת נתינת התורה לישראל, הייתי מבקש מהקב"ה שיברא את האדם עם שני פיות, פה אחד - לעסוק בו בדברי תורה, ובפה השני ידבר את שאר צרכיו, אך חזר ואמר, ק"ו, ומה עכשיו כשיש רק פה אחד אין העולם יכול להתקיים מפני דיבורי לה"ר, אילו היו לו שתי פיות הרי על אחת כמה וכמה שלא היה העולם מתקיים. ועפ"ז יש לדרוש בלישנא דקרא יביר לתת לו פי שנים - שיתבונן מדוע באמת אין לו 'פ' שניים - שני פיות, אלא משום שלא יוכל העולם

עצמו בלא שומע ולהיות מן הנעלבים ולא מן העולבין שומעין חרפתם ואינן משיבים, ובוה ישקוט הריב, כדרך שאמר חכם אחד מעולם לא חרפני אדם כי אם פעם אחד, פירוש שלא השיב למחרפיו ועי"ז השתיקן - שלא חזר לגלות על ערותו שנית, ובוה כיסה את צאתו דהיינו חרפת קלונו שנמשל לקיא צואה בלי ספק, וזה הוא עיקר בלי זיינו של אדם כי בשתיקה ינצח ולא בשישיב לזי וכו', והאצבע הוא כלי זיינו נוסף על סתם כלי זיינו אשר בהם ילחם בסתם מלחמה שבידים, אבל במלחמה הבאה משוט לשון אין טוב כי אם להחבא באצבע וזהו כלי זיינו כנגד פי המדבר בלה"ר ויורו המורים בחץ שחוט לשונם ואין כתרים בעדם כי אם השתיקה, עכ"ל.

כו. ומדויק בלשון הכתוב (תהלים לח יב) 'ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו', וצ"ב, מדוע פתח בלשון נוכח וסיים בלשון נסתר, הוה ליה למימר 'כחרש לא אשמע וכאלם לא אפתח פי'. אלא, כי אכן 'לא אשמע' קאי על הנרדף, אם הוא יעשה את עצמו כמי שאינו שומע, וישתוק בשעה שחברו מבזהו ושופך עליו קיתון של רותחין, זוכה עי"ז שהרודף 'לא יפתח פיו' יותר בכדי לצערו, והדבר בדוק ומנוסה, והנסיון מוכיח.

פעם בא יהודי לתנות את מכאובו לפני הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע כי פלוני רודף אותו עד חורמה ומציק לו ביותר. ענהו הרה"ק, לכל חבל יש שני ראשים, בכדי למתוח את החבל יש למושכו מב' קצוותיו - שני אנשים מב' הקצוות, אם יעזוב אחד מהמושכים את החבל, לא יימתח החבל יותר, ולא עוד אלא שהמושך מאידך גיסא יפול אחור, כן גם עתה, אם תחדל מלענות ליהודי זה הרודף אותך ותתעלם ממנו כליל, הרי זה כמי שעזבת את קצה החוט וחברך יפול וילך ממך מאליו...

עליו ודבר בגנותו (ומבוא ב'חובת הלבבות'
שער הבניעה פ"ז).

וכבר נאמר בפרשתן (כד ט), 'זכור
את עשה ה' אלוקיך למרים
בדרך כי בצאתכם ממצרים' כי, ידועים
דברי הרמב"ם (סוף הל' טומאת צרעת)

להחזיק מעמד, ומכך ילמד לעצמו
חומר הפגם בדיבור לה"ר וישמור את
פיו ולשונו. ובוה ירוויח בכל אשר
ימצא לו, שכל מעשיו הטובים ימצאו
אצלו וישארו 'שלו' תחת רשותו, כי
המספר לה"ר אין נמצאים אצלו
מצוותיו, אלא הם עוברים לזה שסיפר

כז. יש שביארו (עפ"י ה'חפץ חיים', עיי' שה"ל שער התבונה סוף פ"ב) מדוע אמרה
תורה 'זכור את אשר עשה ה' אלוקיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים',
וכי מאי נפקא מינה לדורות הבאים לזכור מתי והיכן היו הדברים. ומבאר
ה'חפץ חיים' במשל לאב ובנו שנסעו יחדיו ברכבת, ולאב היה קר ביותר,
ומחמת הצינה סגר את החלון, אך הבן שהיה לו חם מאוד פתח את החלון,
שוב סגר האב את החלון, והבן חזר פתח. כך נמשכו פני הדברים, עד שאמר
האב לבנו, כאן איני יכול להענישך כדי שלא לביישך ברבים, אך עוד מעט קט
כאשר נגיע לביתנו אענישך על כל מעלליך הרעים... זה הכלל, על אם הדרך
אין מענישין. ולכן אמרו 'זכור את אשר עשה ה' אלוקיך למרים בדרך בצאתכם
ממצרים' שהעניש אותה אפילו בהיותם בדרך, ללמדנו כמה חמור בעיני הבורא
כאשר בניו מרכלים זה על זה, עד שמעניש על זה אפילו עלי אורח.

מן הבאר

וכבר אמר כן ה'מגיד' לבית יוסף (פר' ויקהל) 'וגם בענין הקמים אשר
קמו נגדך אין להרהר כי הם לא יזיקוך אלא יועילו כי מי שאומר לשון
הרע על חבירו מנכין לו מזכיותיו (ונוטנין אותם למי שדיברו עליו) הוא אמת
ויציב, ואלו הוי ידעי בני נשא דא הוו חדאין כד שמעין דאמרי ביש
מנהון כאילו יהבי לון מתנת כסף או זהב' (ואילו היו יודעים בני האדם 'סוד'
זה היו שמחים בזה כמו שקבלו מתנות זהב וכסף).

כח. עוד אמרו משל לבאר הפסוק 'בדרך בצאתכם ממצרים', משל לאדם
שהיה חייב הון רב, וכבר עבר זמן פירעונו ועדיין לא ראו המלווים כי
בדעתו לפרוע חובו, בלית ברירה עלו לביתו כמה מנושיו הרבים והזהירוהו
שאם לא יפרע מיד את חובותיו העצומים רע ומר יהיה סופו... והנה כאשר
אך יצא לוזה זה מפתח ביתו עבר לידו מאן דהו ודרך עליו בטעות, וודאי
שיוציא הלה על הדורך את כל כעסו וצערו הצבור בליבו, אף שהוא לא

בזה"ל, הרי הוא אומר, התבוננו מה אירע למרים הנביאה שדיברה באחיה שהיא גדולה ממנו בשנים, וגידלה אותו על ברכיה, וסכנה בעצמה להצילו מן הים, והיא לא דברה בגנותו אלא טעתה שהשוותה אותו לשאר נביאים, והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שנאמר (במדבר יב ג) והאיש משה עניו מאד, ואעפ"כ מיד נענשה בצרעת. ק"ו לבני אדם הרשעים הטפשים שמרכיבים לדבר גדולות ונפלאות, עכ"ל (ועיי"ש עוד באריכות) כ"ט.

התכוון כלל להרע לו. לאידך, השרוי בעידן חדותא כדוגמת החתן ביום חופתו לא ירגיש כלל אם בטעות ידרכו על רגליו, כי אז נמצאים כל הרגשותיו רק בדבר שמחתו כי רבה. וזה כוונת הכתוב **בצאתכם ממצרים** - בעת גילוי אהבת הקב"ה לבניו כבעת נישואין, כמו"ש (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך', אף אז לא נמנע הקב"ה והעניש את מרים על עוון לה"ר. ראה נא, עד כמה כביכול יש צער להשי"ת בכל דיבור ותיבה של הוצאת דיבה על אחד מבניו (כעיי"ז בח"ח עה"ת ד"ה בדרך).

כט. והזמן גרמא, בעמדנו בימי אלול, הוא חודש ההכנה לקראת ראש השנה הקרב ובא, שמחובת השעה לשמור על פיו ולשונו, וכמו שכתב הגה"ק החיד"א זי"ע (חדרי בטן בפרשתו) **'הנה תחילת התשובה הוא שמירת הלשון'**, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים לד יג-טו) **מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב, נמצא דהוא קודם לכל, קודם סור מרע'.**

נוראות אמר הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע (ביום א' דסליחות תקע"ב) וז"ל, ייש להתבונן כי שופר המצופה זהב פסול, הקול הולך דרך הזהב אשר חטאו בו בעגל [ואין קטגור נעשה סניגור], והנה במעשי עגל לפי דעת הזוהר לא היו כי אם הערב רב, וזהו כמה אלפי שנה (וממילא אין זה אותו זהב שחטאו בו...) ופסול בעבור זה, ואם כן איך יבוא התוקע או המתפלל לה' בפיו, ופיו הוא מגואל ומטומא בלשון הרע או רכילות, על כן מאוד יש להם לעשות תשובה, עכ"ל, ודי בזה לחומר העניין...

את זו דרש אחד מצדיקי דורנו שליט"א, כתיב (תהילים טו ג) **'לא רגל על לשונו'**, וסופי התיבות עולים **'לאול'**, ללמד על חובת שמירת הלשון מכל דבר רע בחודש אלול, ואכן, שומה עלינו ביותר להשתדל בטהרת הפה והלשון ככל היותר בכדי שנוכל להתפלל בפה טהור לפני הקב"ה שיוציא לצדק דיננו... סיפר ה'מגיד מישרים' פמ"מ הרה"ג רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין שליט"א שהכיר 'בעל תשובה' שאחז במנהג טוב והוא מקפיד על כך עד מאד, שבכל עת שהוא שומע דיבורי לשון הרע - ללא נפקא מינה מי הוא המדבר, הרי

אבינו מלכנו חננו ועננו, יאר ה' פניו בספשלצ"ג לאלתר לחיים טובים
אלינו ויכתבנו ויחתמנו ולשלום.

הוא בורח משם כל עוד נשמתו באפו, אף אם ה'נשארים' הינם חבריו הקרובים ביותר. כשנשאל האיש מניין למד הנהגה נעלית כזו, מהיכן יש לו כזו עזות דקדושה לעזוב את החברים מבלי לחוש שום אי נעימות... השיב להם במעשה שהיה עמו בשנות עבר, בטרם עבר עליו רוח טהרה, כי היה לו ידיד נאמן שהיה שותף עמו בעסקיו, ויהי היום החליטו שניהם לנסוע לטייל ברחבי הג'ונגל (jungle), ושכרו ביחד ג'יפ (Jeep) המתאים לנסוע בתוככי היער העבות והסבוכ, באמצע טיולם יצאו שניהם מהרכב והחלו לטייל בין העצים, לפתע הופיע לנגדם מין בעל חי הנקרא צ'יטה (ברדלס), והוא מין נמר מסוכן אשר מסוגל לטרוף בני אדם לשבור רעבונו - גם הוא נחשב כ"יחיד מומחה" במהירות ריצתו, הלה החל לרוץ לעברם, והם נבהלו ונסו על נפשם, אלא שהצ'יטה בעקבותיהם ודולקת אחריהם במהירות עצומה. תוך כדי המנוסה אמר 'השותף' לחברו, כל רצוני ושאיפתי עתה, אחת שאלתי אותה אבקש, שאני אקדים אותך ואתה תהיה לאחוריי... וזאת בכדי שהחיה המפחידה תקדים לתפוס אותך תטרוף תאכל ותשבע, ותניח לי... נדהם הלה מהאכזריות היוצאת מפי חברו ידידו ושותפו... ואמר 'לשותף' היאך תדבר אלי דיבורים כאלו, השיב השותף בנוגע לענייני חיים ומוות אין חברים... וכאשר הנידון אם אני אחיה אם לאו בוודאי אביט כעת רק על עצמי שאנכי אחיה ואתה תלך ל... ואכן ב'ריצתם' הצליח השותף להקדימו, אלא שבדרך ריצתם היה מקום לפנות לרחוב הפונה לצד שמאל, ומן השמים הכניסו בליבו מחשבה, מוטב אנוס לצד שמאל, כי החיה תמשיך במרוצתה ביושר ואני את נפשי הצלתי, ואכן סיבב עצמו לשמאל הדרך, והחיה רדפה אחרי 'השותף' ותפסה אותו בקרסולו ממש סמוך ליד הג'יפ, ולא השאירה ממנו זכר כי אם 'צוואה' לדורות בחיים ומוות אין חברים... ולאחר שחזר בתשובה וקיבל עליו עול תורה ומצוות, למד כי חיים ומוות ביד הלשון, ונזכר באותו מעשה שב'חיים ומוות' אין חברים... על כן הוא בורח מפני לשון הרע כי בדבר הנוגע לעצם החיים אין חברים... והדברים אמורים ביותר בימים הללו, כאשר אנו מבקשים זכרנו לחיים וכתבנו בספר החיים - שעלינו לזכור היטב כי בדבר הנוגע לעצם החיים אין חברים... וכך פירש הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בלשון המשנה (אבות ה כג) 'לפום צערא אגרא', כי לפום רומז על הפה, שהכל תלוי בו, הן הצערא והן האגרא, כי מות וחיים ביד הלשון...

ל. ז"ל 'טעמי המנהגים' (עניני ראש חודש הערה תלד), וראיתי בכתבי הרה"ק המפורסם מהר"ש מבעלזא זי"ע ועכ"א (ראה) דהכללות ישראל, כיון

באר הפרשה - פרשת כי תצא

ששמעו שמברכים ר"ח אלול, משימים יראת ה' נגד פניהם, הגם שבכל השנה יש לישראל יראה מהבורא ב"ה, מ"מ בחודש אלול יש להם יראה כוללת, ושופכים הלבבות לפני השם ב"ה. ולכן איתא בכתבי האר"י ש'אלול' עם הכולל גימטריא 'חיים' - כשישראל יש להם יראה כוללת מהבורא ב"ה בימים הקדושים הללו ושופכים הלבבות לפניו ית' ממילא מתברך בשנת חיים, וחיים כולל הכל הן רפואה הן פרנסה, כי חולה אין חיותו חיות, וכן עניים אין חייהם חיים. לפיכך כשישראל שופכים הלבבות לפני השי"ת ויתעלה מתברכים בשנת חיים עם כל הפירושים. ולכן נקרא זה החודש בשם אלול, שתרגום של 'ויתורו את הארץ' (פרשת שלח) ויאללון ית ארעא, בכללות ובפרטות הם מאללים את הארציות שלהם, ולכן מתברכים כולם בשנות חיים, ורפואה ופרנסה בכלל חיים, עכ"ל.

ישקו העדרים

אני לדודי ודודי לי

בימיו של הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצוק"ל היה חי בעיה"ק ירושלים יהודי בשם רבי אברהם שהיה משמש כ'סתת' אבנים לבניה, והיה נקרא רבי אברהם'לע דער טשעטשער, באחד הימים נפלו אבנים גדולות על רגליו של ר"א, ועצמותיהם נשברו, ולא נמצאה עברו רפואה בין הרופאים שבירושלים, והיו שתי רגליו נתונות בסכנה, על כן קרא הרי"ח לכמה 'גבאי צדקה' והטיל עליהם להשיג בדחיפות די מעות עבור ר"א, כדי שיוכל להפליג לעיר ווינא לדרוש שם ברופאים. הגבאים הצליחו להשיג עבורו מעות להוצאות הנסיעה ותו לא מיד. ר"א הפליג לדרכו מתוך בטחון בה' שבבואו לווינא יעזרהו השי"ת וימציא לידו את שאר המעות. ר"א הגיע לווינא ויפן כה וכה וירא כי אין לו מכיר, לאיך, הרופאים לא אבו לטפל בו מבלי תשלום ממון ודמים... בצר לו ישב באיזהו מקום בככר העיר ובכה תמרורים, עבר שם אדם אחד מכובד וירא איש עברי בוכה, ושאלהו לפשר הבכי, ענה ר"א, כי הוא בא מירושלים אחרי שסיתת אבנים לצורך פרנסתו ברצותו לתת לחם לפי הטף, אבל רגליו נשברו, ובעירו לא נמצא לו מזור, על כן כתת רגליו הנה, אבל מה יעשה ואין לו מעות לשלם לרופאים. הוציא האיש פיסת נייר מכיסו רשם בה כמה שורות בלע"ז, ונתנו לר"א. וכה אמר לו, לך נא אל ביה"ח פלוני הטוב ביותר, תן להם הנייר, והכל יבוא על מקומו בשלום. ר"א החיש פעמיו לשערי ביה"ח, נתן לשומר את הנייר, והלה קרא מיד לרופאים שאכן קיבלו אותו בסבר פנים יפות, מיד ניתחו את רגליו וטיפלו בו את הטיפול הטוב ביותר, עד שהחלים לגמרי. משיצא בירר מה טיבו של הנייר שנתן לו האיש ברחובה של עיר, אמרו לו זה האיש היה הקיסר 'פראנץ יוזף' אשר משום מה מצאת חן בעיניו, וציוה עלינו לטפל בך כאילו היית בנו יקירו.

משחזר לירושלים, היו הכל שמחים לראותו בריא ושלם, מהלך בנחת על שתי רגליו. כשרי"ח הגיע לתפילת שחרית שמע את ה'קול' מהלך במחנה, רבי אברהם'לע איז דא (ר"א נמצא) עם שתי רגלים בריאות, והזמינו להכנס אליו אחר שחרית, משנכנס הרגיש בו רי"ח שאיננו שמח בלב שלם, ושאלו מה היה ואיך היה, ר"א סיפר את כל דבר הנסיעה, ואת דבר הנייר שקיבל ממאן דהו - ומיהו, ה"ה הקיסר 'פראנץ יוזף'... ולכן אני בוכה, כי אם אכן כבר מצאתי חן בעיני הקיסר, מדוע לא ניצלתי את ההזדמנות לבקש ממנו להשלים לי כל צרכי, לשלם החובות, ולעמוד על שתי רגלי בפרנסתי לדורות עולם.

ציוה ריו"ח לאסוף את כל קהל הקודש לביהכנ"ס, ושם סיפר לכל את דבר המעשה של רבי אברהם בפרוטרוט, וסיים בלימוד הנוגע לנו עד עצם היום הזה, רבי אברהם לא ביקש מהמלך כי לא ידע מה'סוד' שהוא מצא חן בעיני

ישקו העדרים

המלך, אבל אנו יודעים היטב שבימים הללו יש לנו חן בעיני ה' - אני לדודי ודודי לי, אל נאבד את מה שנתנו לנו, אלא ננצל את ההזדמנות להתקרב אלי ולבקש ממנו ככל צרכינו **בשפע גדול, בהשגות גדולות ונפלאות**, ולא רק איזו ענין קטן, דוגמת רפואת הרגליים בשעה שאפשר לבקש גם על טובות מופלגות פי כמה וכמה...

על כן יאמרו המושלים, בעל עגלה שנסע בין עצי היער, ושמע מרחוק קולות שבר וזעקה, הצילו, עזרו נא... מיהר לעבר ה'קול' שבקע מבור עמוק, ושם איש הזועק 'ממעמקים' ומתחנן שיוציאו אותו בטרם ישקע שם למנוחת עולמים... מיהר בעל העגלה והביא חבלים, שלשל אותם בפי הבור עד שהגיעו לאותו 'נופל' שאחז בהם, והתאמץ למשוך אותו ולהעלותו עד שבס"ד הצליח לעלותו לארץ מבטחים, ולנגד עיניו נגלה הפריץ ירום הודו... אמר לו הפריץ, הצלת את חיי, ברצוני להכיר לך טובה, על כן בא עמי אל ביתי ותיטול משם ככל אוות נפשך.

הגיעו אל הארמון רם ונישא בן שבע קומות, אמר לו הפריץ טייל נא בתוך הארמון מראשו ועד סופו וקח לעצמך את החפץ אשר תחפוץ ביותר. נכנס בעל העגלה אל הקומה הראשונה, ולנגד עיניו תלויה על התקרה מנורה (נברשת) גדולה בעלת קנים הרבה עשויה מזהב טהור, התאוה האיש לקחתה לעצמו אבל חשב, הרי מנורה זו גדולה יותר מכל הבית הקטן שלי... כיצד אקבע אותה בתקרת ביתי... המשיך לעלות לקומה השניה וראה שטיחי זהב עבים, אך שוב חשב לעצמו ב'חכמתו', הרי ביתי נמוך, ואם אכניס בו שטיחים עבים לא אוכל להלך בקומה זקופה... עלה לקומה השלישית וראה שם תכשיטי זהב המשובצים באבנים טובות ומרגליות, ממש עין לא ראתה... אך שוב הרהר בדעתו הרחבה, הלא אני וילדיי לבושים בבגדי סחבות טלואים וקרועים - כיצד ייראו עלינו תכשיטים כאלו, ממש נזם זהב באף... וכך עלה מקומה לקומה, עד שהגיע לקומה השביעית, שם מצא את שאהבה נפשו... כי ראה שם איזה שוט, וחשב לעצמו, אכן שוט זה אין כמוהו מתאים להכות בו את הסוסים המנהיגים את עגלתי... ביקורו של בעל העגלה ארך זמן רב מאוד, ולבינתיים כמעט שלא יצאה נשמתו של הפריץ, כי מי יודע מה הוא לוקח לעצמו... עד שראה אותו יורד עם השוט בידו, אמר לו הרי שלך לפניך... אך גולם שכמותך, היית לוקח תכשיט אחד ובו יהלום ענק ומוכר אותו, וכבר היית יכול לקנות בית חדש גדול וענק בו יכולים להיכנס שבע מנורות כאחד...

והנמשל ברור, עומדים אנו ב'ארמון' - בימי חודש אלול, הקב"ה נעשה דוד וקרוב לקוראיו בחודש הזה, ונותן לנו את ההזדמנות 'לבקר בהיכלו' וליטול ככל העולה על רוחנו... אל נא נהיה כאותו בעל עגלה המסתפק בשוט לסוסים ותו לא...